

FAQ's subsidieregeling Nationaal Groeifonds

Versie 3 februari 2023

Het Nationaal Groeifonds is zorgvuldig als het gaat om het geven van betrouwbare en actuele informatie aan de bezoekers van deze website. Toch kan niet gegarandeerd worden dat deze informatie altijd foutloos, volledig en actueel is. Daarom kunt u aan de informatie op deze website geen rechten ontleen.

Inhoudsopgave

Waar vind ik meer informatie over de subsidieregeling van het Nationaal Groeifonds zoals de criteria en achtergronden?.....	3
Staan de voorstellen van ronde 1 en 2 online?	3
Is de openings- en sluitingsdatum hetzelfde voor de subsidieroute en departementale route?	3
Is het mogelijk om voor de sluitingsdatum van 3 februari 2023 mijn aanvraag te wijzigen? ..	3
Kan ik mijn voorstel indienen via de departementale route?	3
Kan ik dan nu alsnog indienen voor de subsidieregeling als ik betrokken was bij een departementaal initiatief dat niet gehonoreerd is?	4
Komt er een format voor het projectplan, dat moet worden opgesteld?.....	4
Zijn er richtlijnen voor de lay-out van het document?	4
Hoe moet ik rekening houden met de nieuw te verwachten AGVV?	4
Worden de departementale projecten en de subsidieprojecten in dezelfde ranking geplaatst zoals beschreven voor de subsidieprojecten zodat ze met elkaar concurreren?.....	4
Welke afspraken zijn er over het aantonen van het commitment van kennisinstellingen voor het voorstel waar ze aan deelnemen?	4
Mag je een ander projecttype dan de 6 voorgestelde projecttypes voorstellen of een combinatie maken?	4
Is het mogelijk een uitgebreide Theory of Change (ToC) in een bijlage op te nemen vanwege het beperkte aantal pagina's?	4
Kan een voorstel ook beide terreinen van het Nationaal Groeifonds omvatten?	5
Welke kosten zijn subsidiabel in de subsidieregeling en horen daar ook kosten voor projectmanagement, kennisverspreiding en commercialisatie bij?	5
Gaat het hier altijd over materiele of fysieke innovaties? Bij preventie is het voor te stellen dat het juist gaat om innovatie op het gebied van processen, gedrag en/of governance.	5
Tellen kostenbesparingen ook mee in de berekening van het duurzaam verdienvermogen? ..	5
Als het BBP-effect niet meer verplicht is bij de onderbouwing van het duurzaam verdienvermogen, wordt het BBP-effect dan wel meegenomen in de ranking van initiatieven?	5
Op welke termijn moet het duurzaam verdienvermogen berekend worden?	5
Wordt er rekening gehouden met de landelijke spreiding van projecten en waar deze uiteindelijk plaatsvinden?	6
Is een Human Capital Agenda (HCA) verplicht?	6
Mag het voorstel in het Engels ingediend worden?	6
Zijn consortiumpartners zonder Nederlandse vestiging toegestaan en ontvangen zij ook subsidie?.....	6

Ik zoek nog buitenlandse partners voor mijn voorstel, hoe kan ik deze partijen erbij betrekken?	6
Is er een format om de begroting voor de subsidieaanvraag in te vullen?	6
Hoe geef ik in de begroting aan dat ik minder subsidie wil aanvragen dan maximaal mogelijk?	6
Is het mogelijk om gebruik te maken van meerdere steuncategorieën?	7
Geldt het minimumbedrag van € 30 miljoen subsidie voor een project voor de departementale route of ook voor aanvragen volgens de subsidieregeling?	7
Wat zijn de toegestane tarieven voor de berekening van subsidiabele kosten, dat wil zeggen integrale kostprijs, bruto salaris en de handreiking overheidstarieven?	7
Kan ik in de begroting rekening houden met nieuwe deelnemers gedurende de looptijd van het project?	7
Kunnen koepels subsidie ontvangen en verdelen onder organisaties die zij vertegenwoordigen? Of zijn die organisaties onderdeel van het consortium?	7
Hoeveel zekerheid moeten consortiumpartners zelf geven bij hun commitment voor (co-)financiering?	7
Welke bronnen moeten we raadplegen voor onze cijfermatige onderbouwing van onzekere (toekomstige factoren)?	7
Hebben de 8 thema's (met 4 subthema's) en de aansluiting hierop een rol in de beoordeling? Of is er voorkeur voor de voorstellen die aansluiten en krijgen deze meer punten op bepaalde onderdelen?	8
In welke mate is de maatschappelijke impact belangrijk in de onderbouwing van het verdienvermogen?	8
Hoe moet ik de maatschappelijke effecten onderbouwen in mijn voorstel?	8
Vergroot de samenwerking met internationale private partners de kansen of juist niet?	8
Naast een bijdrage aan het Nederlands verdienvermogen kan een project ook leiden tot nieuwe bedrijvigheid buiten Nederland. Speelt de bedrijvigheid buiten Nederland een rol bij de beoordeling?	8
Wat is de relatie tussen de Theorie of Change en valorisatie?	8
Welke eisen zijn er aan het consortium?	9
Zijn er voorbeelden beschikbaar over hoe je de samenwerking in het consortium vastlegt? ..	9

Waar vind ik meer informatie over de subsidieregeling van het Nationaal Groeifonds zoals de criteria en achtergronden?

De informatie over de criteria, stappen in uw aanvraag en de verschillende terreinen en thema's vindt u met de volgende links:

- [De criteria](#) (bijdrage aan het duurzaam verdienvermogen, strategische onderbouwing, kwaliteit van het plan en samenwerking en governance);
- [Stappen in uw aanvraag](#) (indienen voorstel, toetsing aan criteria, advies door de commissie en besluitvorming);
- [Terreinen en thema's](#):
Bij het terrein Onderzoek, ontwikkeling en innovatie (R&D en Innovatie) gaat het om de thema's:
  - o Energie en duurzame ontwikkeling;
  - o Landbouw en leefomgeving,
  - o Gezondheid en zorg,
  - o Veiligheid en digitalisering,
  - o Mobiliteit; en
  - o Sleuteltechnologieën.Bij Kennisontwikkeling zijn er 2 thema's:
  - o Onderwijs; en
  - o Leven Lang Ontwikkelen (LLO).
- [Documenten die u nodig hebt voor het aanvragen van de subsidieregeling](#)
- [Meer informatie over het Nationaal Groeifonds en de achtergronden](#);

Staan de voorstellen van ronde 1 en 2 online?

U vindt de samenvattingen van de voorstellen op de website van het Nationaal Groeifonds met de volgende links:

- [Voorstellen 1^e ronde](#);
- [Voorstellen 2^e ronde](#).

Is de openings- en sluitingsdatum hetzelfde voor de subsidieroute en departementale route?

Ja, deze is voor beide routes gelijk. Zowel de subsidieroute als de departementale route openen op 1 januari 2023 om 0:00 uur en sluiten op 3 februari 2023 om 17:00 uur. Dit is de 3^e ronde van het Nationaal Groeifonds.

Is het mogelijk om voor de sluitingsdatum van 3 februari 2023 mijn aanvraag te wijzigen?

Het is mogelijk om uw voorstel te wijzigen en dus opvolgende betere versies in te dienen, zolang de mogelijkheid tot indienen niet gesloten is. Als Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) toevallig een formeel gebrek signaleert in uw ingediende aanvraag vóór de sluitingsdatum, hoort u dat zo snel mogelijk. Zodat u ook vóór de sluitingsdatum kunt herstellen. Na de sluitingsdatum is er géén herstel meer mogelijk.

Let op: er is geen garantie dat RVO uw aanvraag voor sluiting controleert. De laatste dagen voor sluiting is dit waarschijnlijk helemaal niet mogelijk. Ons advies is dus ook om uw voorstel op tijd in te dienen en hierna alle ingediende stukken tijdig en zorgvuldig nogmaals te controleren.

Kan ik mijn voorstel indienen via de departementale route?

Nee, dit kan niet. U kunt enkel gebruikmaken van de subsidieregeling. Alleen de departementen zelf kunnen een voorstel indienen via de departementale route. Het [verschil in beide routes](#) zit onder meer in wie in aanmerking komt om een voorstel in te dienen.

Kan ik dan nu alsnog indienen voor de subsidieregeling als ik betrokken was bij een departementaal initiatief dat niet gehonoreerd is?

Ja, dat is mogelijk. Als uw voorstel in de 2^e ronde is afgewezen, kunt u dit indienen in de subsidieroute van de 3^e ronde. Als uw departementale voorstel in de 3^e ronde wordt afgewezen, kunt u waarschijnlijk pas in de ronde **na** 2023 indienen. Dat wil zeggen in de 4^e ronde. Dit komt omdat de subsidieroute parallel loopt aan de departementale route.

Let op: de subsidieregeling kent een afbakening van subsidiabele activiteiten, dit betekent onder meer dat alle deelnemers bekend zijn in uw aanvraag.

Komt er een format voor het projectplan, dat moet worden opgesteld?

Op de [website van RVO](#) vindt u het document 'Uitwerking aanvraag Nationaal Groeifonds' met bijbehorende handleiding voor het indienen van het voorstel volgens de route van de subsidieregeling. In deze documenten staat beschreven wat er verwacht wordt van u als indiener. Ook vindt u op de pagina een format voor de projectbegroting.

Zijn er richtlijnen voor de lay-out van het document?

Er zijn geen richtlijnen voor de lay-out van het voorstel, wel vragen we u de aangegeven structuur te volgen zoals in [het document 'Uitwerking aanvraag Nationaal Groeifonds'](#).

Hoe moet ik rekening houden met de nieuw te verwachten AGVV?

Het is niet nodig rekening te houden met de nieuw te verwachten AGVV. De subsidieregeling is gebaseerd op de verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014. Hierbij steunen bepaalde categorieën op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag die met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PbEU 2014, L 187).

Worden de departementale projecten en de subsidieprojecten in dezelfde ranking geplaatst zoals beschreven voor de subsidieprojecten zodat ze met elkaar concurreren?

Ja, de adviescommissie beoordeelt de verschillende voorstellen gelijktijdig. De verdeling van het beschikbare budget vindt wel apart plaats.

Welke afspraken zijn er over het aantonen van het commitment van kennisinstellingen voor het voorstel waar ze aan deelnemen?

Op de [website van het Nationaal Groeifonds vindt u een handreiking](#) met toelichting over hoe de adviescommissie hiernaar kijkt. De handreiking geeft ook een format om aanpalende investeringen zichtbaar te maken.

Mag je een ander projecttype dan de 6 voorgestelde projecttypes voorstellen of een combinatie maken?

Momenteel identificeren we 6 projecttypes, maar het is zeker mogelijk dat er andere projecttypes bestaan of dat u bepaalde elementen van deze projecttypes samenvoegt tot een nieuw projecttype. De projecttypes vindt u in [de handreiking economische effecten](#).

Is het mogelijk een uitgebreide Theory of Change (ToC) in een bijlage op te nemen vanwege het beperkte aantal pagina's?

Ja dit is mogelijk. Een uitgebreide ToC voegt u dan als bijlage toe en u zet de ToC op hoofdlijnen in de hoofdtekst. Wel belangrijk is dat de hoofdtekst ook op zichzelf leesbaar is.

Kan een voorstel ook beide terreinen van het Nationaal Groeifonds omvatten?

Ja, het is mogelijk dat er activiteiten onder het terrein Kennisontwikkeling en activiteiten onder het terrein Onderzoek, innovatie en ontwikkeling vallen binnen hetzelfde project.

Welke kosten zijn subsidiabel in de subsidieregeling en horen daar ook kosten voor projectmanagement, kennisverspreiding en commercialisatie bij?

U vraagt subsidie aan voor een activiteit of een samenhangend geheel van activiteiten die het duurzaam verdienvermogen vergroten en betrekking hebben op de terreinen:

1. Kennisontwikkeling; en/of
2. Onderzoek, innovatie en ontwikkeling met een afbakening van:
  - A. Fundamenteel onderzoek, industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling;
  - B. De bouw of het upgraden van onderzoeksinfrastructuur;
  - C. De bouw, het upgraden of de exploitatie van innovatieclusters;
  - D. Innovatie van kleine en middelgrote ondernemingen; of
  - E. Proces- en organisatie-innovatie.

Voor het terrein Onderzoek, innovatie en ontwikkeling volgt u de reikwijdte van de Algemene Groepsvrijstellingverordening (AGVV) artikel 25 tot en met 29. Meer hierover staat beschreven in de handleiding subsidieaanvraag en [op de website van RVO](#). Dient u een voorstel in voor het terrein Kennisontwikkeling? Dan is de afbakening van activiteiten minder strak gedefinieerd, behalve als het om economische activiteiten gaat. U kunt dan alleen subsidie aanvragen volgens beschrijvingen in artikel 31 (opleidingssteun).

Bij uitvoering van een onderzoeks- en ontwikkelingsproject waarbij u [kosten begroot voor projectmanagement en kennisverspreiding](#) houdt u alleen rekening met subsidiabele kosten als deze direct verbonden zijn aan de onderzoeks- en ontwikkelactiviteiten.

Gaat het hier altijd over materiele of fysieke innovaties? Bij preventie is het voor te stellen dat het juist gaat om innovatie op het gebied van processen, gedrag en/of governance.

Dat klopt, ook op die preventiegebieden is een voorstel mogelijk binnen het Nationaal Groeifonds. Uw voorstel moet wél vallen binnen de terreinen Kennisontwikkeling en/of Onderzoek, innovatie en ontwikkeling.

Tellen kostenbesparingen ook mee in de berekening van het duurzaam verdienvermogen?

Het uitgangspunt van het Nationaal Groeifonds is dat een voorstel het duurzaam verdienvermogen van Nederland versterkt. Structurele en maatschappelijke kostenverlaging draagt hieraan bij. Het gaat in dit type voorstellen om de combinatie: het is dus nodig om naast (toekomstige) kostenverlaging ook aannemelijk te maken hoe een voorstel leidt tot méér economische activiteit en daarmee het verdienvermogen vergroot.

Als het BBP-effect niet meer verplicht is bij de onderbouwing van het duurzaam verdienvermogen, wordt het BBP-effect dan wel meegenomen in de ranking van initiatieven?

Binnen de boordeling van het Nationaal Groeifonds bestaan 4 hoofdcriteria waarop u punten kunt verdienen. Het duurzaam verdienvermogen is één van deze 4 criteria. Binnen dit criterium is de BBP-berekening niet meer leidend, maar gaat het om de causale onderbouwing van het tot stand komen van het duurzaam verdienvermogen. Dit kunt u uitdrukken in BBP, maar bijvoorbeeld ook in het aantal banen of het toekomstig marktaandeel. Het blijft een belangrijke pijler binnen het Nationaal Groeifonds.

Op welke termijn moet het duurzaam verdienvermogen berekend worden?

Het Nationaal Groeifonds richt zich op duurzaam verdienvermogen op de lange termijn. Het is

raadzaam om passende ijkpunten te nemen. Vaak wordt 2040 tot 2060 gebruikt als ijkpunt, maar dit hangt af van uw voorstel.

Wordt er rekening gehouden met de landelijke spreiding van projecten en waar deze uiteindelijk plaatsvinden?

Ja, de commissie houdt hiermee rekening in de overwegingen. Het Nationaal Groeifonds streeft naar een redelijke regionale spreiding van de investeringen in Nederland over de gehele looptijd van het fonds.

Is een Human Capital Agenda (HCA) verplicht?

Human Capital is onderdeel van het aanvraagformulier. Het is belangrijk dat u in de aanvraag aannemelijk maakt dat een voorstel ook daadwerkelijk uitgevoerd of voldoende opgeschaald kan worden. U leest hierover meer [in de handreiking Human Capital](#).

Mag het voorstel in het Engels ingediend worden?

Ja, u mag uw voorstel (of een gedeelte hiervan) in het Engels indienen. In eerdere rondes werden ook de voorstellen in het Nederlands ingediend. Toch wordt bij de voorstellen steeds vaker samengewerkt met en door hulp van internationale partijen en geworven personeel. Om dit beter te faciliteren is het aanleveren van uw voorstel in het Engels mogelijk. Andere talen zijn uitgesloten.

Let op: voeg wel een Nederlandse samenvatting toe aan uw voorstel. Hou er ook rekening mee dat het Nationaal Groeifonds u mogelijk verzoekt een Nederlandse vertaling aan te leveren van (delen van) het voorstel. Overige communicatie tussen alle partijen en het Nationaal Groeifonds verloopt in het Nederlands.

Zijn consortiumpartners zonder Nederlandse vestiging toegestaan en ontvangen zij ook subsidie?

Het Nationaal Groeifonds ziet graag projecten tegemoet met een sterke internationale inbedding. Dit kan betekenen dat consortia onder meer bestaan uit partijen uit andere landen. Deze partijen hebben mogelijk een unieke kennispositie die voor het project van onmisbaar belang is. Deze buitenlandse partijen ontvangen mogelijk ook subsidie van het Nationaal Groeifonds. Wel moet de inbreng van deze buitenlandse partijen leiden tot een bijdrage aan de toename van het Nederlands verdienvermogen. Aan de deelname van buitenlandse partijen worden eventueel aanvullende verplichtingen opgelegd. De penvoerder is altijd statutair gezeteld in Nederland.

Ik zoek nog buitenlandse partners voor mijn voorstel, hoe kan ik deze partijen erbij betrekken?

Om tot een succesvol project te komen zijn vaak niet alle kennis en faciliteiten in Nederland beschikbaar. U kunt gebruikmaken van het sterke internationale [netwerk van Innovatie-Attaches](#) en de [NBSO's \(Netherlands Business Support Offices\)](#). Met deze netwerken vindt u internationale samenwerkingspartners of valideert u uw concept met behulp van het buitenland. Ook het [Europees Instituut voor Innovatie en Technologie \(EIT\)](#) is een spil in het hele Europese innovatie-ecosysteem. Als bestaand en potentieel consortium kunt u bij dit instituut terecht voor financiering, matchmaking en verdere opschalingen. Het verleden toont aan dat aanmelden kan leiden tot sterkere projecten en betere inbedding binnen de Europese innovatieprogramma's.

Is er een format om de begroting voor de subsidieaanvraag in te vullen?

Ja, [dit begrotingsformat](#) voorziet in de mogelijkheid om kosten voor artikel 25 tot en met 29 + artikel 31 per kostenpost te specificeren. Daarnaast is het mogelijk om niet-economische activiteiten per kostenpost op te geven in de begroting.

Hoe geef ik in de begroting aan dat ik minder subsidie wil aanvragen dan maximaal mogelijk?

In de begroting geeft u kosten op, op basis daarvan ziet u in de financiële formats een maximale subsidiebijdrage. U mag natuurlijk minder subsidie aanvragen in uw aanvraagformulier en onderaan in

de formats bij de begroting per deelnemer. Hierin kunt u in de jaarbegroting de gewenste subsidiebijdrage per jaar aangeven.

Is het mogelijk om gebruik te maken van meerdere steuncategorieën?

Ja, wel geldt er een drempel per steuncategorie. U kunt steuncategorieën combineren, maar let wel op dat er geen overlap in activiteiten en kosten zit.

Geldt het minimumbedrag van € 30 miljoen subsidie voor een project voor de departementale route of ook voor aanvragen volgens de subsidieregeling?

Het minimumbedrag geldt voor een aanvraag volgens de departementale route én uw aanvraag volgens de subsidieregeling.

Wat zijn de toegestane tarieven voor de berekening van subsidiabele kosten, dat wil zeggen integrale kostprijs, bruto salaris en de handreiking overheidstarieven?

Bij subsidieverlening gaan we uit van de kostdefinitie van artikel 11, eerste lid, onderdelen a, b of c, van het Kaderbesluit nationale EZK- en LNV-subsidies. Kortweg gaat het daarbij voor de eigen kosten om [integrale kostensystematiek \(IKS\)](#), [loonkosten plus opslag-systematiek](#) of een [forfaitair tarief](#). Daarnaast geldt voor ieder van die 3 berekeningsmethoden dat aanvullende kosten van derden subsidiabel zijn.

Kan ik in de begroting rekening houden met nieuwe deelnemers gedurende de looptijd van het project?

In de subsidieregeling moet bij aanvraag duidelijk zijn wie de subsidieontvangers zijn. Het is dus niet mogelijk om budget te reserveren voor nog ongedefinieerde partners. Tijdens de uitvoering van het project kunnen eventuele wijzigingen plaatsvinden in de samenstelling van het consortium. U beschrijft in uw samenwerkingsovereenkomst hoe u hiermee omgaat.

Eventuele wijzigingen in het plan meldt u bij RVO. Bij ingrijpende wijzigingen kan dan de vraag op tafel liggen of voortzetting van de activiteiten en de subsidieverstrekking nog verstandig en wenselijk is. In dat geval wordt de adviescommissie altijd geraadpleegd.

Kunnen koepels subsidie ontvangen en verdelen onder organisaties die zij vertegenwoordigen? Of zijn die organisaties onderdeel van het consortium?

Nee, in de subsidieregeling is dit niet mogelijk. De aanvrager van de te subsidiëren activiteiten moet deze 'voor eigen rekening en risico' uitvoeren. Dit betekent dat de aanvrager enkel subsidie kan aanvragen voor activiteiten die hij zelf uitvoert. Volgens deze eis wordt geen subsidie verstrekt met als doel financiële middelen te verstrekken aan derden, met uitzondering van contractresearch of uitbestedingen. In departementale voorstellen is het wel mogelijk dat de financiële middelen worden verstrekt aan derden. Hier zijn mogelijk wel voorwaarden aan verbonden.

Hoeveel zekerheid moeten consortiumpartners zelf geven bij hun commitment voor (co-)financiering?

Als uw subsidieaanvraag wordt goedgekeurd dan gaat u de verplichting aan om het project uit te voeren zoals u dat heeft ingediend. Ga dus bij uw aanvraag goed na of u in staat bent aan deze verplichting te voldoen, dit moet u ook onderbouwen. Er wordt getoetst of er voldoende vertrouwen is dat u als aanvrager het project kunt financieren. In de handleiding staat beschreven welke onderbouwing u kunt aanleveren. Als er onvoldoende vertrouwen bestaat is dat een reden om de aanvraag af te wijzen. Ook wordt de mate van zekerheid van de financiering meegenomen met de weging van [beoordelingscriterium 3 'Kwaliteit van het plan' volgens het analysekader](#).

Welke bronnen moeten we raadplegen voor onze cijfermatige onderbouwing van onzekere (toekomstige factoren)?

Een logisch startpunt zijn de cijfers uit de Macro Economische Verkenning (MEV) van het CPB. Verder

kunnen cijfers van het PBL, CBS en DNB als basis dienen. Ook publicaties van toonaangevende internationale organisaties kunt u gebruiken in de aannames of standaarden.

Hebben de 8 thema's (met 4 subthema's) en de aansluiting hierop een rol in de beoordeling? Of is er voorkeur voor de voorstellen die aansluiten en krijgen deze meer punten op bepaalde onderdelen?

De aansluiting op de thema's levert geen extra punten op. De thema's en subthema's zijn bedoeld om het indienen van voorstellen op die gebieden te bevorderen. Dit sluit aan op de wenselijkheid van een evenwichtig portfolio van de projecten van het Nationaal Groeifonds.

In welke mate is de maatschappelijke impact belangrijk in de onderbouwing van het verdienvermogen?

Het duurzaam verdienvermogen bestaat uit 2 elementen waarmee u apart punten scoort: 1. Economische impact en 2. Maatschappelijke impact. De scores op beide elementen wegen mee in één totaalscore op het hoofdcriterium 'Duurzaam verdienvermogen'. Het vertrekpunt is daarbij de economische kant van het verdienvermogen. Er moet een economisch effect zijn om in aanmerking te komen voor subsidie. Vervolgens wordt het saldo maatschappelijke kosten en baten daarbij opgeteld.

Dit betekent dat een voorstel met een beperkt economisch effect en een grote maatschappelijke impact een hogere score krijgt op het hoofdcriterium 'duurzaam verdienvermogen' dan een voorstel met hetzelfde economische effect en zonder deze maatschappelijke baten. Andersom geldt dat negatieve maatschappelijke effecten in mindering worden gebracht. Ook mag het saldo maatschappelijke kosten en baten niet negatief zijn.

Hoe moet ik de maatschappelijke effecten onderbouwen in mijn voorstel?

Maatschappelijke effecten moet u zo goed mogelijk onderbouwen en waar mogelijk kwantificeren, zodat u duidelijk beschrijft wat de voorziene impact is van uw voorstel. Om hier richting aan te geven staat [een groslijst met belangrijke maatschappelijke effecten in de handleiding opgenomen](#). Ook vindt u hierin een bijbehorende definitielijst van de effecten. Kwantitatieve onderbouwing heeft de voorkeur, tenzij kwalitatieve onderbouwing meer recht doet aan de onderbouwing. Er is geen voorgeschreven voorkeur van kwantificeren, aangezien dit per project verschilt. Het staat u als indiener vrij om de methode te kiezen die u het meest geschikt vindt per onderbouwing.

Vergroot de samenwerking met internationale private partners de kansen of juist niet?

Wanneer u aantoont dat internationale partners de economische- en maatschappelijke effecten in Nederland vergroten met het vliegwieleffect of een multiplier, vergroot dit de kansen van een voorstel zeker. Wel is het hierbij belangrijk dat u goede afspraken maakt over het delen van nieuwe kennis en dat u de samenwerking concreet maakt in uw voorstel.

Naast een bijdrage aan het Nederlands verdienvermogen kan een project ook leiden tot nieuwe bedrijvigheid buiten Nederland. Speelt de bedrijvigheid buiten Nederland een rol bij de beoordeling?

De adviescommissie gaf in de vorige ronde aan dat in de 3^e ronde extra aandacht besteed wordt aan internationale samenwerking. Het is geen probleem als een voorstel ook leidt tot investeringen in het buitenland, maar het uitgangspunt is dat een voorstel zorgt voor economische- en maatschappelijke impact in Nederland. Wanneer investeringen in het buitenland óók leiden tot meer economische activiteit in Nederland - bijvoorbeeld doordat hier de R&D van buitenlandse locaties plaatsvindt - en er sprake is van schaafeffecten, telt dit wel mee met het verdienvermogen.

Wat is de relatie tussen de Theorie of Change en valorisatie?

Op het gebied van valorisatie doet u er goed aan om aan te sluiten bij [de ToC en de verschillende projecttypes](#). Het is mogelijk dat een sleuteltechnologieproject andere valorisatie-activiteiten heeft die tot verdienvermogen leiden, anders dan een productiviteitsverhogende procesinnovatie of een nieuw product of nieuwe dienst. Daarnaast is het belangrijk om valorisatie niet als extra werkpakket neer te zetten, maar in alle elementen van het voorstel – van focus tot governance – integraal mee te nemen.

Welke eisen zijn er aan het consortium?

Het Nationaal Groeifonds stelt geen specifieke eisen aan de samenstelling van het consortium. De commissie kijkt wel naar de kennispositie, het marktleiderschap, de ervaring en of de voorgestelde samenwerking overtuigend is om de doelstellingen van het plan te realiseren. Meer hierover leest u in [het analysekader](#) en [de handreiking over governance en samenwerking](#).

Zijn er voorbeelden beschikbaar over hoe je de samenwerking in het consortium vastlegt?

In [de subsidiespelregels op de website van RVO](#) vindt u een voorbeeld van onderwerpen die u in de overeenkomst kunt benoemen. Het is aan het consortium zelf om te bepalen wat er in de samenwerkingsovereenkomst komt te staan.